Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Dejlig er jorden ..... side 4
Landhusmoderens juleforberedelser ..... side 5
Kapitalvindingsskat igen ..... side 7
Politisk enhedsorganisation ..... side 7
Abildtrup Nedergård ..... side 8
Ringsted Museum og Vindmølle ..... side 10
Hindsgavl ..... side 14
Mørup Hovedgård ..... side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
December 1993 – Januar 1994

Nr. 307 – 52. årgang

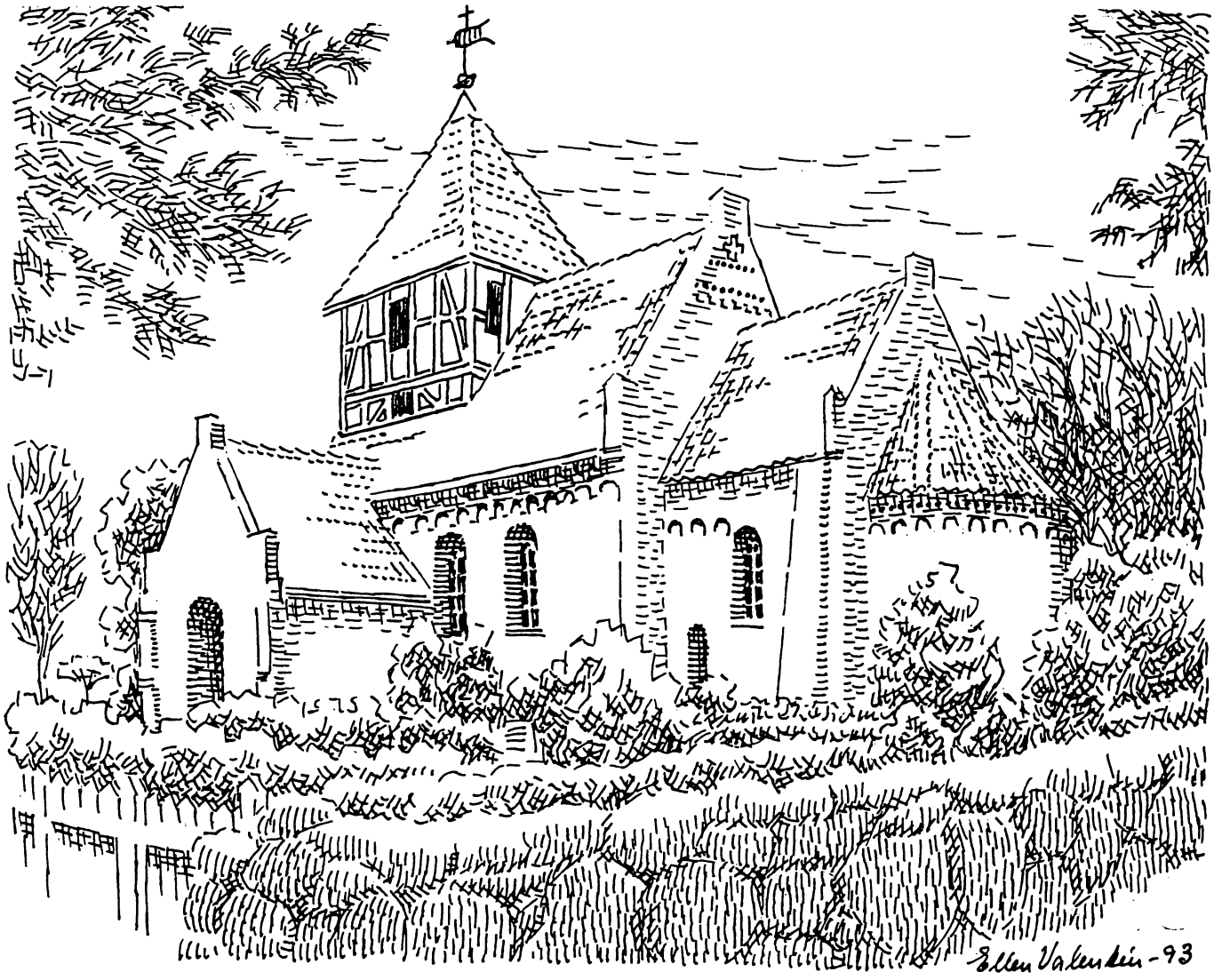

Branderslev kirke
ved Nakskov er tegnet af Ellen Vallentin

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter 17.00. Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25
Telefax 98 51 16 16

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, Badstrupvej 39, Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, »Lindegård«, Tyndkærvej 7, 6823 Ansager. tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød, 3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskredsen)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg).

Gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensebygaard«, Stensebyvej 23, 3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, »Biltrisminde«, Åbovej 17, Herluflille, 4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3, 4270 Høng, tlf. 53 55 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, Kornagervej 54, 4640 Fakse, tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, »Hobygården«, Hobyvej 37, 4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Mariesmindevej 99, 5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen, »Højtoftegård«, Gammelby 40, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Gårdejer H. C. Clausen, »Holmbogaard«, Langbro 2 A, Ullerup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25, 6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114, 6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning 6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted, 7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, »Kjærsgård«, Skadholmsvej 5, Gjerbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftegård, Vrouevej 15, Vroue, 7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, »Ryttergaarden«, Hammelevvej 23, Hammelev, 8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, »Trillbakkegård«, Korsbjerghøjvej 3 b, Grydsted, 9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager og Himmerlandskredsen)

Gårdejer Esben Saksager, »Saksager«, Saksagervej 190, 9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkredsen)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby, 9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Formanden skriver

Atter er der gået et år med glæder og sorger for os alle.

Vejret i Danmark er et evigt samtaleemne blandt danske bønder, og vel blandt alle andre.

Igen i år var det specielt med tre tørre forsommermåneder, og derefter regn, regn og atter regn, med vanskelige høstforhold til følge. Det gav øgede omkostninger med den besværlige høst, og meget besvær med at få sået den foreskrevne mængde vintersæd. Her på egnen er mange marker tilsået sidst i oktober eller senere, og en del af dem er næppe kommet op før hård frost og snelag dækkede markerne. Lad os håbe det bedste for disse marker.

Trods en vanskelig høst er der god grund til at glæde sig over, at vi i det meste af landet fik en rigtig god høst, og ikke mindst årets sidste afgrøde, sukkerroerne tegner til noget der ligner rekord.

I 1993 fik vi afklaret Danmarks forhold til EF, og hermed er det nu omdøbt til EU, uden at det derfor er blevet en union. Jeg håber ikke at vi fremover skal have unødig politisk uro om dette emne, for der er nu behov for arbejdsro.

Inden jul ved vi forhåbentlig om det er lykkedes at få gennembrud i de 7 år lange GATT-forhandlinger. Som det ser ud nu, må man håbe på dette gennembrud, således at der atter kan komme gang i den økonomiske vækst overalt i verden.

Jeg er så gammel i politik, at jeg kan huske 60'erne, hvor de politiske ungdomsorganisationer, næsten fra en side af, krævede 0-vækst. Det fik vi så i 90'erne, og alle kan se at det løser ingen problemer.

I en tid, hvor alle egne af verden er tilgængelig for næsten alle, må kravet om åbne grænser og internationalt samarbejde, være helt naturligt, og den altødelæggende protektionismes tid må være forbi.

Vel vidende, at vejen er lang før disse ønsker kan indfries, må det alligevel være udgangspunktet for mine nytårsønsker, for de internationale forhandlingers heldige udfald, danner basis for det danske samfunds og dermed for landbrugets fremtid.

Med tak til Slægtsgårdsforeningens medlemmer for opbakning og medleven i 1993, og alle gode ønsker for julen og det nye år.

Carl M. Christensen

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet, Gl. Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning,
tlf. 86 48 34 44, lokal 35 (onsdag 11-15)
fax 86 48 41 82

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«, Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard, Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Gård- og slægtsundersøgelser
Bo Johansen, Stevnsvej 46, Strøby Egede, 4600 Køge
tlf. 56 26 62 22 efter kl. 18

Else-Margrethe Ransy, Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8. 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 307 udkommer omkring 20. december. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. november.

Genoptryk tilladt med kildeangivelse.

Trykt: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

RIGSARKIVET

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

80 år

Slægtsbonden på Vadgaard fylder 80 år.
Det er dog ikke de mange år, der præger Carl P. Jensen fra N. Nebel.

Selvom slægtsgården Vadgård er hans naturlige udgangspunkt, rækker hans interesser ud over gården og sognet. Ja, også landets grænser.

Han deltager stadig med stor lyst i samfundsdebatten. Det var nok også denne lyst til at deltage i og tage ansvar for det samfund han var en del af, der førte til, at han på et tidspunkt under besættelsen gjorde Kaj Munks ord til sine »Nu klarer alsang det ikke, nu må dynamit til«.

Deltagelsen i modstandsbevægelsen medførte, at han blev en af lederne i vestjydsk illegalt arbejde. Efter krigen startede han en større import og handel med traktorer og landbrugsmaskiner. Nu er maskinimporten afviklet og gårdens arealer udforpagtet. Men fru Helga og Carl P. Jensen residerer stadig i det skønne gamle stuehus, og deltager stadig aktivt i foreningsarbejde, bl. a. også slægtsgårdsforeningen, som har meget at sige fødselaren tak for!

P. M. F.

85 år

Den 4. januar 1994 fylder Else Ransy 85 år.
Ved flytningen af Slægtsgårdsarkivet til Gl. Estrup, fratrådte Else Ransy som arkivar, en stilling hun havde passet i fjorten år, men fortsatte med at gå på Rigsarkivet og lave folketællingsundersøgelser.

Else Ransy har altid haft gode kulturelle interesser og har oplevet meget, som hun gerne fortalte om i en snæver kreds.

Else Ransy var ansat på Folkemindesamlingen, indtil hun gik på pension som 70 årig. Hendes sidste store opgave dér, var redigering af bogen – 0Ole Pedersen Kollerød – min historie«.

Ole Pedersen Kollerød blev født i Kollerød syd for Hillerød 11. november 1802, og voksede op under nogle forkvaklede forhold, hvor han får prygl for at have taget noget frugt, som man senere finder på bunden af et skab, hvor hans far havde gemt og glemt frugten.

Herved mistede han tiltroen til sine forældre, da var han 6 år.

Ole Kollerød blev henrettet på Amagerfælled den 17. november 1840 – 38 år gammel – for et rovmord på en kusk fra Nymølle – hvilket han hævder at være uskyldig i.

I den tid han sad i »Stokhuset« nåede han at skrive – min historie – hvor han fortæller om sit levnedsløb.

Dette manuskript fik Else Ransy til en bog på 300 sider med en masse illustrationer tegnet af Ole Kollerød. Han sluttede sine erindringer med en tak til lederen af »Stokhuset« Capitain Agerholm for god behandling i de 2 år og 8 måneder, han sad i »Stokhuset«.

Ole takker for det papir han blev skænket og de ca. 200 bøger han foruden den hellige skrift fik lov at læse; men der skulle altså gå 138 år før Ole Kollerøds erindringer blev udgivet som bog, en bog som det absolut er værd at læse.

til slut vil jeg ønske Else Ransy tillykke på 85 årsdagen.

Vagn Mathiasen

Nyt i Hobro

Ejendomskonsulent Anders Frederiksen og advokat Jens Bærntsen.
Ejendomskontoret i Hobro udvider servicen, og har nu ansat en jurist, således at sager af mere juridisk art også kan behandles, det er ægtepagter, krisesager, testamenter m. v.

Ejendomskonsulent Anders Frederiksen vil fortsat være den som man henvender sig til, når det er gårdhandler eller spørgsmål vedrørende generationsskifte.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dejlig er jorden

Af Erik Jensen, Bogø

Om Ingemanns tredje julesalme »Dejlig er jorden« skrev biskop Ludwigs:
»Den funkler og stråler af lys. Ikke en skygge findes i den. Ikke en sten på vejen. Ikke en anelse om noget mørkt og stygt.
Jorden er dejlig, Guds Himmel prægtig.
Vejen mellem dem går igennem de fagre riger på jorden, og vi træder denne vej med sang.
Selv dødens hårde virkelighed anes kun som et led i den store fremskriden mod målet.«

Men kan vi nu synge sådan?

Det er forståeligt, at Ingemann kunne det. Hans liv gled stille hen uden større sorger og modgang, hans liv var som et barns trygge liv, som tilmed fik lov til at leve dette idylliske liv i en af Danmarks allerskønneste egne, i den smukke, gamle by – Sorø. I hans mund er disse toner ægte nok.

Men tiderne har forandret sig siden da. Jorden er ikke dejlig længere. Sådan vil mange, der nu synger den gamle salme, tænke.

Men er det rigtigt at tænke sådan?

Salmens historie kan nok kaste lys over dette spørgsmål!

Dens historie begynder i Tyskland, hvor man havde en gammel julevise på seks vers, der rimeligvis er blevet sunget ved processionsfesten på Jesu Legemsdag, torsdag efter Trinitatis, hvor monstransen under sang blev båret forrest. Bedst kendt er den norske stiftprovst Brochmanns gengivelse af den. Et par vers af den lyder således:

Herligste Jesus,
alle herres herre.
Gud og Jomfru Marias søn,
dig vil jeg elske,
dig vil jeg ære,
du er mit liv, min krone skøn.

Fager er engen,
fagrere er lunden,
når den om våren skyder blad.
Jesus er fagrere,
Jesus er renere,
han gør mit såre hjerte glad.

I lange tider synes både tekst og melodi at have været glemt, men et par flittige, tyske hymnologer fik både den og en række andre gamle, halvglemte folkesange gravet frem igen, og i 1842 offentliggjorde de dem under titlen »Schlesiske Folkesange med melodier.«

Da sangen atter kom frem vakte den opsigt i Tyskland, hvor den hurtigt kom i folkemunde. Man mente her at have fundet en gammel middelalderlig sang, som pilgrimme havde sunget på deres vandring til Det hellige Land.

I 1850 blev den i et tysk kirkeligt blad ligefrem publiceret som »en gammel korsbrodersang«.

En dag sad pastor Fenger i Lynge ved Sorø med dette blad, og her fandt han den gamle folkesang. Selve sangen tiltalte ham ikke synderligt, men han blev betaget af melodien. Og grebet, som han var af de skønne, gamle folketoner, skyndte han sig ind til Ingemann for også at gøre ham bekendt med dem. Fenger havde datteren Johanne med, for at hun kunne spille sangen for Ingemann.

Dette besøg gav stødet til, at vi fik den fra både formens og indholdets side så smukke julesalme.

»Ordene dur ikke«, sagde Fenger, da han havde sunget sangen for Ingemann, »men skriv du nogle gode danske ord til den vidunderlige melodi.«

Dermed var sagen lagt i Ingemanns hånd.

Nogle få dage efter modtog Fenger et brev fra Ingemann, og i dette fandtes de tre små kendte vers, bygget over englesangen på Betlehemsmarken »Ære være Gud i det højeste, og på jorden fred i mennesker, der har hans velbehag.«

Alt dette lyder jo såre smukt og idyllisk, men det må ikke glemmes, at netop i de dage, da salmen blev til, var idyllen brudt i Danmark – også i Sorø. Det er sjældent blevet nævnt, hvor denne salme er blevet omtalt.

Treårskrigen var i fuld gang, og hen ad vore veje sås kolonner af soldater på vej mod en uvis skæbne, mens folk stod med frygt og håb og vinkede farvel.

Også Ingemann stod der stille og tavs, men hvad han i disse dage så derude, gemte han i sit hjerte, til der kom andre tider.

Så fulgte slaget ved Isted med tabet af 862 døde og 2.362 sårede. Mange sang om dette slag, men Ingemann tav.

Derimod skrev han nogle dage senere til fru Rosenørn:
»I disse dage lever og ånder vi med vore mageløse hær på gamle Dannevirke. Gud give nu, det store fjendskab må have udblødt sig og en retfærdig fred må være tilkæmpet.«

Det er umiddelbart derefter, at han skrev »Dejlig er jorden«, sikkert under indtryk af, hvad han havde oplevet sammen med sine folk i disse tunge tider. (Ingemann havde selv to sønner med i krigen.)

Det gjorde den gamle digter usigelig ondt at se Guds jord blodplettet og mærke, at sindene var forgiftede af had, ligesom det gjorde ham ondt, at tænke på de mange, der nu bagefter måtte sørge.

Til den gamle folkemelodis toner fandt han så udløsning for det, han selv følte, og for det han mente, hans folk trængte til at høre i engelens julebudskab om fred på jord.

Salmen er nemlig ingen idyl, ikke noget stemningsbillede, men et budskab, et evangelium i en tung tid. Den taler ikke om fred i almindelighed, fred mellem nationer, men om Guds fred midt i striden.

Derfor kan vi trygt blive ved at synge:

Dejlig er jorden,
prægtig er Guds himmel,
skøn er sjælenes pilgrimsgang!
Gennem de fagre
riger på jorden,
går vi til Paradis med sang.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Landhusmoderens juleforberedelser

I 1949 skrev Johanne Olsen under pseudonymet »Landhusmoderen« en fække artikler om livet på landet.

Tre uger til jul, med korte dage, men dejlig lange aftener. Juleforberedelser i god tid er godt.
– Javel – De større håndarbejder til gavebrug bør man have til side i november.

Adventskransens første lys måtte jo også i tændes i november.

Men ellers synes jeg jo, man skal vente til 1ste december med at præge hjemmet og arbejdet af jul. Men så må man også i gang med årets dejligste arbejde, at planlægge julens forberedelser, og man kan passende begynde med at lægge dejgen til de brune kager og stille den til side til midt i måneden. Dog bør man tage en lille klat og bage straks, den vil gøre lykke til aften, hvor man tager kalenderen, lægger en slagplan og skriver hver dags arbejde ned. Når man har gjort det gennem en årrække, vil man se, at de bestemte arbejder med få variationer omtrent falder på de samme dage.

Der må afsættes tid til indkøbsture i købstaden og til julebesøg hos syge, enlige og ældre.

En dag med børnene til byen for at se juleudstilling, må man ikke snyde sig fra, – har man ingen børn selv, kan man næsten altid låne et par stykker. Der er sikkert i familien eller nabolaget en eller anden syg eller overlæsset mor, som ikke med sin bedste vilje kan give børnene den udflugt. Hun ser taknemligt en anden drage afsted med flokken til tog eller rutebil, for at hjælpe dem med deres småindkøb, og ellers vise dem al verdens herligheder i et par timer, for til slut at spendere et stykke lagkage hos konditorien, før turen atter går hjemad. Den dag kan man ikke påregne at få ordnet den egentlige julegavehandel, den har man i de senere år stået sig ved at foretage først i måneden.

Juleskalender og julesang

Den første december giver man også børnene deres julekalender, og synger derefter hver aften julevers sammen med dem, enten på sengekanten eller i mørkningen foran den åbne kamindør, og elles dagene igennem, hvor det falder naturligt. Haven har de fleste koner nu sørget for ligger gravet og efterårsplantet, med fint afstukne græsplæner, og løvdyne eller granris luner over rabatterne med forårets allerede spirende flora. Kan man få fatter til at køre lidt grus på gangene en af de sidste dage før jul, ser haven smuk og højtidsfin ud. Juleaftensdag anbringes juleneget i et træ, som man kan se fra dagligstuevinduet, så man kan glæde sig over fuglene.

I de landbohjem, hvor husmoderen er så godt som ene om det huslige arbejde, med lidt ekstra hjælp ved særlige lejligheder, kan kalenderen vist passende afkrydses således de allerfleste steder:

Storvask, indkøb, ekstra julerengøring i orden til 12. december.
Den 13. tages byturen med børnene.
Den 14.-15. fyldes kagekasserne med småkager og klejner.
Den 16.-17. slagtes og ordnes julegrisen.

Søndag den 18. må man ud i skov eller lignende for at finde kogler, svampe, stedsegrønne grene og lignende til juledekorationerne.
Nu tages også julepynten frem, og hele familien klipper, klistrer, reparerer og fornyer, og måske kan der blive tid til at se en juleforestilling i byen.
Den 19. slagtes fjerkræ (ænder, gæs).
Den 20. pakkes og sendes julepakker med fødevarer og fjerkræ.
Den 21. pudses vinduer og gøres godt rent.
Den 22. tager man på julebesøg hos de enlige i bekendtskabskredsen og besøger familiekredsen, det skal huskes altsammen, før man får ro i sindet.
Den 23., lillejuleaftensdag, laver man mad, koger rødkål, bager æbleskiver, julekage, franskbrød og gammeldags æblekage, lægger de nystrøgede juleløbere på alle vegne, hvor der kan anbringes en. Pynter juletræet og hænger julepynt op, hvor man synes, den hører til.

I de første lange decemberaftener må man se at få julegaverne fra hånden, for man skal også have tid til at gå til julemøde en aften eller to; derimod må den private selskabelighed vente til jul og efter jul.

Men julehilsenerne er det dejligt om man kan tage sig tid til, så hvert eneste bringer lidt reelt om afsenderen.

Julegaverne pakkes også efterhånden, de er færdige, så ingen falder for fristelsen til at kigge, og juledekorationerne kan man også rart stå at ordne om aftenen.

At der skal være meget rent og helt tøj til mandfolk og børn, nævnes bare for fuldstændighedens skyld, men så kan man også med god samvittighed tage det roligt mellem jul og hellig tre konger.

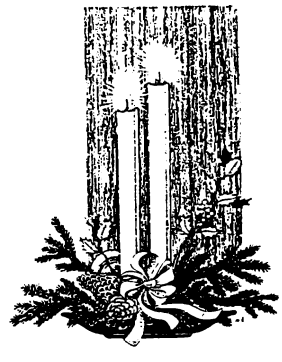

Juledekorationer

Man ælter en klump almindelig ler, til den er nogenlunde sammenhængende, lægger den i en flad skål eller fad, som kan tåle fugtighed, og så stikker man deri, hvad man har, gran, fyr, svampe, hvide kviste, røde bær trukket på ståltråd, evigheds-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

blomster, statice, jødekirsebær, har man ikke farver nok, kan de købes lidt forskelligt hos gartneren. Leret holder på fugtigheden, så »herligheden« ikke drysser så hurtigt, og når julen er forbi, kan skålene lægges i en balje koldt vand, og er da lette at få rene.

Juleneget

Juleneget ombindes flere steder, for ikke at få halmstrå flyvende omkring.

Kransen til bedstemors grav

Man snor en tynd halmsime, omvinder den med tyndt sejlgarn og danner den til en ring, 35-40 cm i diameter. På den binder man så grønne blade eller kviste med, hvad man har i haven: gran, fyr, tuja, mahogni eller kristtjørn. Kogler eller andre ting til pynt kan man stikke ståltråd igennem og stikke ned med en spækkenål, ligesom man ved sammenføjningen af det grønne også kan stikke lidt grønt ned med nålen.

Brune kager

¾ kg mel, ½ kg sirup, ¼ kg margarine eller fedt, ¼ kg farin, 2 teske potaske, 1 del øl eller rosenvand, 1 brev st. nelliker, 1 teske st. kanel, 1 teske kardemomme, 50 á 100 g hakket pomeransskal.

Sirup og smør smeltes sammen i en temmelig stor gryde, deri kommes potasken, som er opløst i væden; når det bruser op, tages gryden af ilden; når det er afsvalet lidt, kommes al det øvrige i. Dejgen slås godt med en ske, så al melet bliver rørt ud, hældes derpå i et fad og kan opbevares i lang tid. Aftenen før man vil bage, skærer man så stort et stykke af dejgen, som man har lyst til og sætter i stuetemperatur (20-25°). Dagen efter rulles dejgen meget tyndt ud, udstikkes, om man vil, pensles med øl og pyntes med en flækket mandel. Kagerne skal helst bages ved dagslys, da det er vanskeligt at se ved kunstigt lys, når de har nok, og de smager skrækkeligt, hvis de har fået for meget.

Landhusmoderen

NB. I 1949 skrev Johanne Olsen under pseudonymet »Landhusmoderen« en række artikler om livet på landet.

OGN

Redaktørens julehilsen

I 1993 havde vi årsmødet i Slagelse og i 1994 bliver det afholdt i Middelfart. Slagelse og Middelfart har en gang tidligere spillet en sammenhængende rolle i historien, nemlig i 1358, da den jydske adels leder Niels Bugge til Hald blev myrdet.

Niels Bugge var i et modsætningsforhold til kong Valdemar Atterdag, da de jydske herremænd ikke var interesseret i den stærke kongemagt, som Valdemar Atterdag var ved at opbygge.

Lillejuleaften 1358 var der mæglingsmøde i Slagelse mellem kongen og Niels Bugge. Begge var tilstede, men blev ikke enige. De jydske herremænd ville ikke godtage kongens betingelser og rejste hjem. De fik dog lejdebrev for otte dage.

Niels Bugge, Uffe Stigsøn til Eskebjerg og Peder Andersen Hvide til Margård faldt i baghold ved overfartsstedet vest for Middelfart.

Traditionen fortæller at det var tre fiskere, der brugte deres grebe til at myrde dem med. Grebene var dem, som de dagligt brugte til at grave orm med. De tre fiskere blev dømt, men dommen ligner en frifindelse.

Havde almindelige fiskere dræbt en adelsmand var det dødsstraf, men dommen lød på mandebod, der skulle betales hvert år. Mystikken breder sig, for der skulle kun betales for Niels Bugges mord, ikke for de to andre.

Hertil kommer at fiskerne i modsætning til kongen ikke havde noget motiv! Bodens omfang kendes ikke, men i 1700-tallet udgjorde den 3 mark årligt til rigets kasse. Fra at være pålagt personerne blev den med tiden lagt på de dømtes jordlodder. Jordlodderne skred efterhånden i havet, og byen overtog betalingen.

I 1873 mente Middelfarts byråd, at det kunne være nok. Blodpengene var blevet betalt i 515 år, og de implicerede slægter var forlængst uddøde.

Finansloven for 1874 ophævede betalingen, der var på 49 skilling.

I en montre i gangen ved det store mødelokale på Hindsgavl ses nogle effekter fra Niels Bugges laug.

Men mordene i 1358 blev hængende ved byen. Omkring år 1600 skrev Holger Jacobæus om lokal egenart. Han noterede hvad hver by var kendt for, og om Middelfart skrev han: »Skelfisk (som pakkes i tønder og skikkes over). Sølvsand og forrædere.« Om Slagelse skrev Holger Jacobæus: »Møgagning. Sangere (skoledrenge).«

Herfra Slagelseegnen ønskes alle Slægtsgårdens læsere glædelig jul, godt nytår, tak for bidrag og hjælp med bladet samt på gensyn i Middelfart.

Ole G. Nielsen

Jens og Anna Jensens Fond

udlåner penge til unge landmænds etablering af selvstændigt landbrug, både ved familiehandel og ved køb på det frie marked.

Ansøgninger kan fremsendes løbende og bliver behandlet på halvårlige møder.

Fonden yder også legater til unge landmænd under uddannelse. Legat er enten på 5.000 kr. eller 10.000 kr. Legaterne skal primært anvendes til studierejser i udlandet.

Ansøgning kan fremsendes hvert år inden udgangen af april måned, og vil blive behandlet i maj/juni måned.

Henvendelse til: **Carl Martin Christensen, Kaaregaard, Badstrupvej 39, 5485 Skamby**

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kapitalvindingsskat igen?

Af Ejendomskonsulent Anders Frederiksen, Hobro

I forbindelse med skattereformen blev der den 19. maj 1993 indført en ny og skrappere avancebeskatning vedrørende fast ejendom. Er det er ny kapitalvindingsskat? Svaret må være både ja og nej.

Det er en lov vedrørende beskatning af fortjeneste på fast ejendom, og den rammer salg efter 19. maj 1993, dog er ejerboliger fritaget.

For landbruget får den også stor betydning, hvis der konstateres en fortjeneste i forhold til vurderingen. I lighed med parcelhuse er landbrugets stuehuse også fritaget for beskatning.

Det vil føre for vidt at beskrive alle regler omkring loven. Kort kan det dog siges her og nu, at udgangspunktet enten er ejendomsvurderingen pr. 1. januar 1993 + 10% eller en speciel vurdering pr. 19. maj 1993, en såkaldt § 4 b-vurdering.

D. v. s. udgangspunktet for den nye beskatning er eller bliver fastlagt nu og gælder så længe loven er gældende, altså måske 20 år frem i tiden. Det er derfor vigtigt, hvordan din aktuelle ejendomsværdi er nu, for det har betydning, når du ad åre skal sælge gården.

Den specielle vurdering, § 4 b-vurdering, skal bestilles senest 31. december 1993 som sidste frist. Der er dog også den mulighed, at 1. januar 93-vurderingen er forkert, d. v. s. mangler een eller flere bygninger. I så fald kan den ændres. Og 1. januar 93-vurderingen tillægges 10%, hvilket en eventuel § 4 b-vurdering ikke gør.

Det eneste der er grund til nu, er at være opmærksom på fristen 31. december 1993 for en eventuel ny vurdering. Reglerne kan vi vende tilbage til senere, eventuelt individuelt, når gården skal sælges. Det er nu der skal omvurderes, hvis din ejendomsværdi er meget lav i forhold til handelsværdien.

Til slut kan jeg sige, at loven efter min opfattelse ikke er så skrap, som den gamle kapitalvindingsskat. Men skulle vi få inflation oven på mange års stagnation, så kan det alligevel godt blive en alvorlig beskatning ved salg til fremmede. Ved familiegenerationsskifte vil det næppe få den helt store betydning, dels fordi salgsprisen typisk er lav, og dels fordi der kan succederes i familiehandel, og beskatningen kan overføres ved køb af anden ejendom.

Politisk enhedsorganisation i landbruget

Samtidig med at der i Slægtsgårdsforeningens rækker foregår en livlig debat om bedre samarbejde mellem landbrugets organisationer, så har »Effektivt Landbrug« taget fat på samme emne.

Proprietær Jens Kibæk, Kærbyholm ved Odense har i nr. 19 lagt hårdt ud, idet han er utilfreds med landboforeningernes forhandlingsresultater.

Til »Effektivt Landbrug« sagde Jens Kibæk: »Vi betaler til alt for mange landboforeninger. De laver alt for mange forsøg, og bruger alt for mange ressourcer og foreningerne overlapper hinanden. Det ville være nok med en landboforening i Fyns Amt, nu er der otte. Skattereformen er alt for dårlig for landbruget, blandt andet på grund af de nye regler for investeringsfonde samt genindførelsen af kapitalvindingsskatten. Der er heller ikke gjort noget ved generationsbeskatningen, som tømmer flere store gårde for penge.

Problemet med ejendomsskatterne kunne organisationsfolkene godt have løst i april. Det gjorde de bare ikke, for de tre organisationer – landboforeningerne, husmændede og Dansk Erhvervsjordbrug er ikke enige.«

I det følgende nr. af »Effektivt Landbrug« skrev Peter Gemælke, der er viceformand i De danske Landboforeninger, at han selvfølgelig er uenig med Jens Kibæk i hans vurdering af forhandlingsresultaterne, men tilslutter sig en enhedsorganisation i landbruget.

Peter Gemælke skrev: »Jeg kan kun sige, at set fra min pind, så er vi organiseret fuldstændig ens i Dansk Erhvervsjordbrug og De danske Landboforeninger. Vi har nogle ansatte, som gør et stort og dygtigt arbejde, og vi folkevalgte varetager de politiske forhandlinger. Men jeg er eing i, at der er overlappende funktioner, og at vi her kunne gå sammen og lave en enhedsorganisation. Det vil jeg gerne være med til at arbejde for.«

Indlæggene i »Effektivt Landbrug« og i Slægtsgårdsbladet viser at der er behov for samarbejde, og tilmed viljen.

Vi følger med spænding og interesse den kommende debat.

OGN

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejer
Louis Helt
Torpevej 6
4593 Eskebjerg

Gårdejer
Sigurd Kløverpris
Øvre Hillerslev 1
5750 Ringe

Gårdejere Hanne og
Herluf Nydam Jensen
»Nydamsgaard«
Brundtvej 12, Lyngå
8370 Hadsten

Jens Brunsbjerg
Tønagervej 12
8983 Gjerlev J.

Gårdejere Oda og
Gunnar Hansen
»Birkegaard«
Løkkensvej 365
9700 Børnderslev

Gårdejer
Tage Abrahamsen
Bakholmvej 28
9800 Hjørring

Torben Madsen
Vinthersvej 45
9900 Frederikshavn

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Abildtrup Nedergaard

I 1989 udgav fru Marie Abildtrup, Odense en meget interessant beskrivelse af sin fødegård Abildtrup ved Vorgod.

Anledningen var slægtens 500 års jubilæum på gården i 1987.

På de 189 sider berettes om gårdens og slægtens historie samtidig med at det hele sættes ind i en rigshistorisk ramme.

Bogen er hverken en ane- eller efterslægtstavle, men fortæller om ejerne og deres nærmeste pårørende.

Bogen er velskrevet og for den der vil skrive slægts- eller lokalhistorie er den en meget værdifuld kilde til inspiration.

Bogen kan købes hos forfatterinden – tlf. 66 14 11 17

Abildtrup Nedergaard ligger i Ringkøbing amt, Videbæk kommune, Vorgod sogn, nord for hovedvej 15 på Vorgod Å's østbred.

Abildtrup Nedergaard er i dag en forholdsvis nybygget gård, hvis kærne er fra 1852, da den blev flyttet til den nuværende plads fra en lavere liggende grund nærmere åen.

Oprindelig hed gården Abildtrupgård, men da udstykningen begyndte fik den tilnavnet Nedergaard.

Omkring 1500 omtales Abildtrupgaard som en sædegård. D. v. s. en større avlsgård, som har været sæde for en adelig familie eller ved særbevilling er optaget i sædegårdsklassen.

Abildtrupgaard har gennem de sidste 500 år tilhørt en slægt, hvis rødder gennem gårdens første kendte ejer, Anders Jepsen Hvid, kan føres tilbage til Skjalm Hvide gennem dennes søn Ebbe Skjalmsøn.

Linien fra Anders Jepsen Hvid fortsætter ubrudt i Abildtrupgaard til 7. generation, Christen Michelsen. Ved hans død brydes den tilsyneladende; men en ny linie er allerede knyttet ved Christen Mortensens ægteskab med Marie Kirstine Bierg, som er efterkommer af Anders Jepsen Hvid gennem sønnen Niels Andersen, som overtog gården efter faderen.

Ved 9. ejer, Christen Christensens ægteskab med Ane Nielsen i 1844, styrkes linien, idet Ane Nielsen er efterkommer af Anders Jepsen Hvids datter Edel, gift med Jens Pedersen. Denne er efterkommer af Skjalm Hvides søn Asser Rig, der var gift med Inge Eriksdatter, Knud den Helliges datterdatter.

Gennem sidstnævnte forbindelse kan slægtsskabet føres tilbage, dels til Skjalm Hvide gennem såvel Ebbe Skjalmsøn som Asser Rig, dels til Gorm og Thyra gennem Inge Eriksdatter.

Der er desuden en forbindelse mellem Asser Rig og Ebbe Skjalmsøn-linierne via Elisabeth Pedersdatters ægteskab med Niels Erlandsen.

Mette og Svend Erik Abildtrup med børnene Anders, Marianne og Helene.

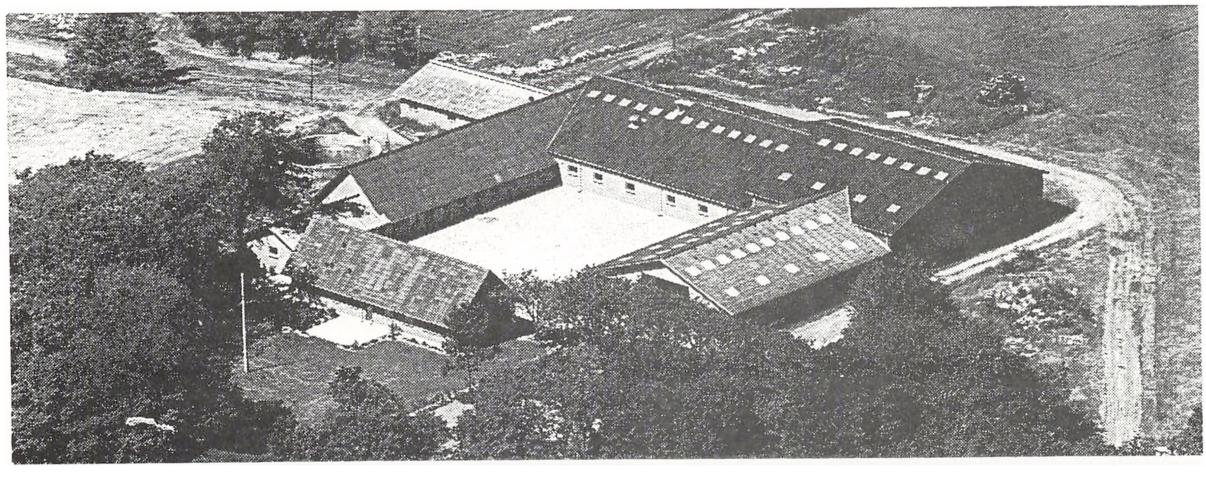

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

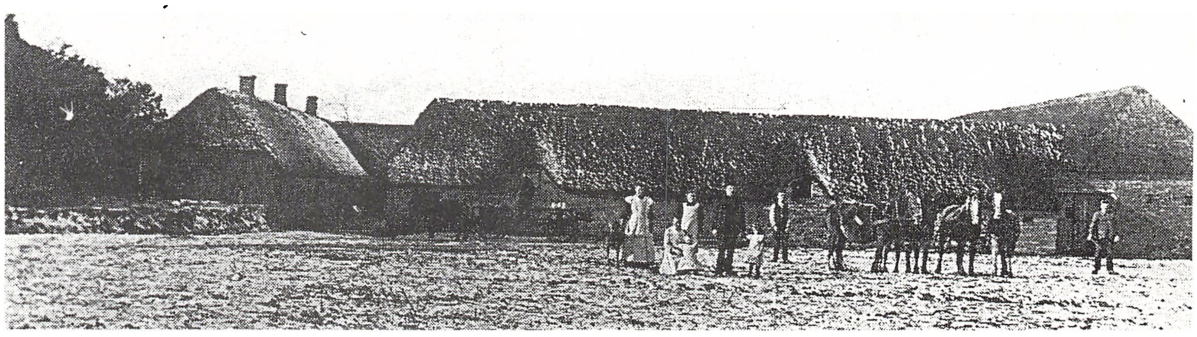

Med 10. ejer, Christen Christensen, styrkes slægtsskabet med Anders Jepsen Hvid og Ebbe Skjalmsøn-linien yderligere, idet Christen Christens hustru, Christine Jensen, er efterkommer af Michel Andersen, der var 4. generation i Abildtrupgaard.

Af bogens bilag to fremgår denne fortegnelse over ejerne:

Ca. 1487-1522
1. Anders Jepsen Hvid
g. m. Margrethe Christensdatter Quie

Ca. 1522-1588
2. Niels Andersen, søn af 1,
g. m. Johanne Christensdatter

Ca. 1588-1615
3a. Anders Nielsen, søn af 2,
g. m. Maren
3b. Lauge Nielsen, søn af 2,
g. m. ? Olufsdatter

Ca. 1615-1655
4a. Michel Andersen, søn af 3a,
g. m. Kirsten Christensdatter
4b. Jørgen Andersen, søn af 3a,
g. m. ?
4c. Peder Andersen, søn af 3a,
g. m. ?
4d. Jørgen Laugesen, søn af 3b,
g. m. ?

Ca. 1655-1720
5a. Jens Jørgensen, søn af 4d,
g. m.
5b. Knud Christensen Mørch
g. m. Maren Jørgensdatter, datter af 4d,
5c. Jørgen Pedersen, søn af 4c,
g. m. ?
5d. Jens Olufsen, søn af ?
5e. Christen Michelsen, søn af 4a,
g. m. Inger Christendatter, g. 2. g. m.
5f. Niels Madsen

Ca. 1720-1760
6. Michel Christensen, søn af 5e,
g. m. Kirsten Sørensdatter

Ca. 1760-1798
7a. Christen Mortensen
g. 1. g. m. Kirsten Sørensdatter, enke e. 6
g. 2. g. m. Karen Mouritsdatter
g. 3. g. m. Marie Kirstine Bierg
7b. Christen Michelsen, søn af 6,

1789-1834
8. Christen Nielsen Nyegaard
g. m. Kirsten Marie Christensdatter,
datter af 7a i 3. ægteskab

1834-1869
9. Christen Christensen, søn af 8,
g. m. Ane Nielsen

1869-1906
10. Christen Christensen, søn af 9,
g. m. Christine Jensen, datter af VII,
g. 2. g. m. Else Marie Nielsen

1906-1937
11. Christen Abildtrup, søn af 10 i 1. ægteskab,
g. m. Nielsine Pedersen

1937-1975
12. Svend Abildtrup, søn af 11,
g. m. Kirsten Marie Kristiansen

1975-
13. Svend Erik Abildtrup, søn af 12,
g. m. Mette Haunstrup Andersen

Abildtrup Nedergaards stuehus, der blev opført i 1982.

I 1975 købte Svend Erik Abildtrup Abildtrup Nedergaard og samme år blev han gift med Mette Haunstrup Andersen fra Mosegaard i Haunstrup.

Året efter opførtes en ungkreaturstand. Nogle år efter blev der bygget ny lade og østlænge. I 1982 opførtes et nyt stuehus og senere er der foretaget andre forbedringer.

Svend Erik Abildtrup forpagtede nabogården Lyngkildegaard, som i 1688 var blevet udstykket af Abildtrupgaarden, som den første. I 1986 købtes gården med 49 ha jord.

Da Svend Erik Abildtrups forældre overtog gården i 1937 var der 100 tdr. land opdyrket jord, 30 tdr. land eng, 10 tdr. land hede og 10 tdr. skov.

Da Svend Erik Abildtrup overtog slægtsgården i 1975 var der 80 ha. Lyngkildegårds 49 ha er reduceret til 36, da et stykke jord lå på den modsatte side af hovedvejen, og derfor gav problemer.

På gården er 60 malkekøer foruden opdræt. Foruden grovfoderet avles der industrikartofler og så er der traditionel frø- og kornavl for resten.

OGN

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ringsted Museum og Vindmølle

Slægtsgårdsforeningens medlemmer kendte Ringsted Landbrugsmuseum, hvor slægtsgårdsarkivet havde til huse i en årrække. Museet og arkivet blev sagt op, og for begge institutioner betød det flytning, og resultatet er også for begge parter bedre.

Om Ringsted Museum fortæller museumsinspektør Kirsten Henriksen:

Ringsted Museum er en ny kulturinstitution, der etableredes i et samarbejde mellem Fonden for Ringsted Vindmølle og Ringsted Landbrugsmuseum.

Grundlaget for samarbejdet vil bestå af en sammenlægning af Ringsted Vindmølle og Museet med indretning af Museumsfaciliteter i naboejendommen til møllen på Køgevej.

Målet er at danne et museum efter et nyt koncept, hvori den traditionelle museumsvirksomhed – udstillingen – kombineres med aktiv formidling i forskellige former.

I udstillinger vil egnens kulturhistorie blive fortalt i udvalgte emner og perioder. Men kulturhistorien er også synlig i vore omgivelser. Landskabets udseende, bebyggelse, produktion og levevis er alle elementer af en historisk udvikling.

Denne sammenhæng gøres anskuelig i den aktive formidling, der inddrager kulturlandskabet og egnens seværdigheder. Den aktive formidling vil finde sted i *Børnemuseet, i arbejdende værksteder* samt i *Projekt kulturturisme,* der foreslås etableret med en række af interesserede samarbejdspartnere.

Ringstedegnen kan fortælle historien om et udpræget landbrugsområde, som har udviklet sig til industri- og servicesamfund. Landbruget har været stærkt baseret på kornproduktion. og Ringsted Vindmølle vil derfor naturligt stå centralt placeret i den samlede formidling.

Ved forening af ressourcerne er det håbet, at der kan skabes et museum til opdyrkning af Ringstedegnen i bred kulturhistorisk forstand. Et museum, som kan medvirke til at give byen den placering i sjællandsk turisme, som hsitorie, landskab og seværdigheder burde være et naturligt grundlag for.

Samlinger

Museets samlinger indeholder overvejende landbrugets maskiner og redskaber, suppleret med samlinger af husgeråd, håndværk og tekstiler. Sammenlægningen af de to institutioner i nye fysiske rammer, vil give fine muligheder for at sætte en større og permanent by- og egnshistorisk udstilling op.

Undersøgelser

Ifølge museets vedtægter skal virksomheden i Ringsted Kommune medvirke til at »sikre Danmarks kulturarv og belyse tilstandene og forandringer indenfor kulturhistorien«. Udtrykt lidt mere jordnært betyder dette, at vi skal formidle egnens kulturhistorie ved hjælp af genstande, undersøgelser og udstillinger.

Samarbejdet vil efter etableringsfasen gøre det muligt at frigøre ressourcer til større undersøgelsesvirksomhed, der offentliggøres i seriøse, populære publikationer. I forbindelse med undersøgelser af landskabets udvikling inddrages de midtsjællandske vand- og vindmøllers historie og sættes i perspektiv til vor tids historie.

Udstilligner

Ringsted Museum vil få fysiske rammer til to permanente udstillinger, samt skiftende særudstillinger. Til første permanente udstilling vil emnet være kornets og mølleriets historie.

I opsætningen lægges der stor vægt på relevansen for gæster udenfor lokalområdet.

RINGSTED VINDMØLLE

KORN & HALM

ULD & HØR

LYSEDYPNING

STORVASK

REBSLAGNING

MÆLK, SMØR & OST

BÅND & SNORE

HUSFLID

JULESTUE

FERIER

I takt med indsamling er det dernæst planen at forberede en større by- og egnshistorisk udstilling fra middelalderen til nyeste tid. Heri vil det være oplagt at vægte middelalderen – byens storhedstid – samt perioden 1850-1950, hvor overgangen fra landbosamfund til industrisamfund finder sted.

OGN

PS.

Ringsted Museum, Køgevej 41, 4100 Ringsted har åbent hele året tirsdag til søndag fra kl. 11 til kl. 16 (Enkelte helligdage undtaget).

Aftaler om gruppebesøg kan aftales på telf. 53 61 94 04.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sig nærmer tiden

– en fortælling fra Ringsted Vindmølle

Det bliver ikke ved med at gå. Selvom vi af bedste evne prøver at glemme og fortrænge kendsgerningerne er det ikke til at komme udenom: JULEN nærmer sig – og alle de hyggelige gøremål, der pr. tradition er forbundet med denne festlige højtid, og som med usvigelig sikkerhed medfører en pæn portion julestress rundt om i de små, hyggelige danske hjem.

Julen er traditionernes triumftog. En af de vigtigste traditioner er julebagningen, – brunkagerne, vanillekransene og alt det der. Og her er gode råvarer af meget stor betydning, kort sagt: melet skal være af bedste kvalitet. Det er så utroligt heldigt, at man i Ringsted har en rigtig gammel vindmølle, der maler mel på gammeldags manér – og sikrer en virkelig vellykket julebagning.

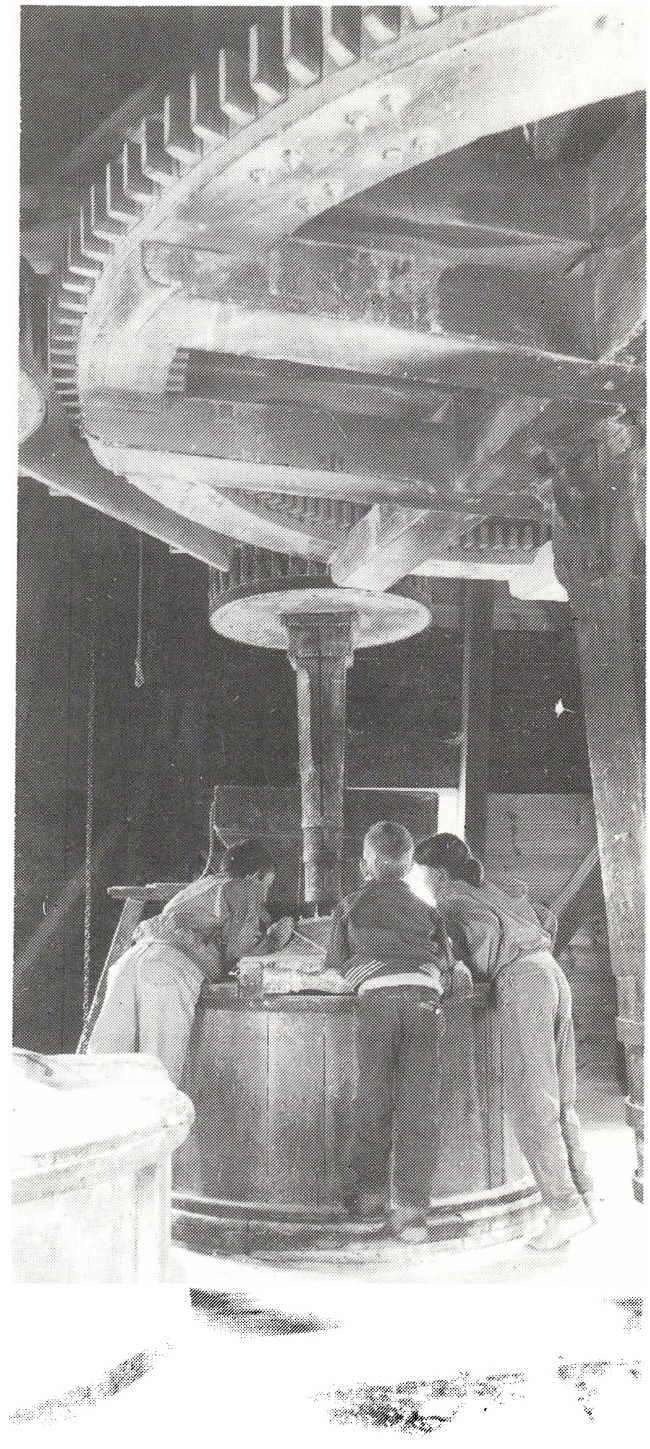

Det er Morten Møller – og lidt god vind –, der sørger for det gode mel. Fra det økologiske landbrug Havrevang i Valsømagle bringes sække med økologisk korn til Mortens kyndige behandling. Først skal kornet renses for sten og ukrudt. Det sker i et renseri, der står på sigteloftet på møllens første etage. Så skal kærnerne knækkes, og det foregår i en valsestol på samme etage.

Først nu begynder den egentlige maling af kornet, der hejses op til kværnloftet, hvor den egentlige maling foregår. På kværnloftet står 2 skråkværne (af cementsten) og en franskkværn (af granit). Når der males rug og grahamsmel er det nok at benytte skråkværnene, mens det finere hvedemel skal færdigmales på franskkværnen.

Sidste del af kornets vandring foregår atter på sigteloftet, hvor kornet sigtes i en såkaldt askanisigte. Rug og grahamsmel sigtes en enkelt, højst to gange, mens hvedemelet ofte sigtes 4-5 gange. Så er melet færdigt – puttes i poser og sælges til glade hjemmebagere.

Ringsted Vindmølle har i dag et inventar, der overvejende stammer fra 1930'erne og er hentet forskellige steder fra, bl. a. Englerup Mølle syd for Ringsted.

Da restaureringen af møllen begyndte i 1984, var næsten alt inventar fjernet. I dette århundrede havde møllen kun fungeret som fodermølle, og havde da 4 skråkværne og en skalkværn. Skalkværnen blev brugt til afskalning af byg og havre. Dog kunne man ved hjælp af en primitiv sigte male hvedemel i mindre portioner.

I den restaurerede mølle ville man gerne male hvedemel – som det blev gjort i 1800-tallet – og anskaffede hertil en franskkværn fra Årsdale Mølle på Bornholm.

Morten Møller maler 4-5 tons korn om året næsten udelukkende ved Vorherres vind, som jo er møllens naturlige energikilde. Kun i nødstilfælde sættes motor til. Landbrug med godkendt økologisk korn kan også få malet på Ringsted Vindmølle.

Hjemmejulebagere kan erhverve Mortens gode møllemel på Ringsted Museum, Køgevej 41, tirsdag-søndag 11-16. Når Morten arbejder i møllen, kan melet også købes der.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nyt fra Arkivet

Arkivudvalgsformanden har sammen med de to arkivarer holdt møde med mag. art. Børge Kjær fra Byhistorisk Arkiv, Grenå for at blive vejledt om eventuelle forbedringsforhold på arkivet.

Det blev foreslået, at de gamle arkivkapsler erstattes af arkivæsker fra Museumstjenesten i Viborg. Arkivmateriale skal her opbevares i vandret plan i stedet for som for tiden i lodret plan. I flere tilfælde, hvor kapslerne er blevet gamle og skrøbelige, er der faldet materiale ud, og det skal man nu kunne undgå, når alle kapslerne er blevet erstattede.

Endvidere blev det foreslået, at arkivet anskaffer SLA (Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver) - arkivregistreringsblade for arkivfonds, der, når de er udfyldte, vil være en stor hjælp til hurtigt at orientere en undersøger, om det materiale, han eventuelt er interesseret i, vil være at finde i arkivet.

Arkivarerne har sammen med et bestyrelsesmedlem for den lokale kreds, Chr. B. Christensen været på officiel besøg på Fåborg-kanten, hvor tidligere redaktør Edvard Andersen havde inviteret arkivet til at besøge Svanninge lokalarkiv. Edvard Andersen havde forespurgt, om slægtsgårdsarkivet eventuelt ville være interesseret i at modtage en del af hans omfattende materiale vedrørende folketællinger, kirkebogsudskrifter, stamtavler etc. fra det sydfynske område, som han gennem et langt liv havde samlet.

De besøgende tilbragte en interessant eftermiddag på lokalarkivet, men indtil videre har man ikke modtaget ret meget af materialet. Edvard Andersen gav dog udtryk for, at slægtsgårdsarkivet vil modtage mere på et senere tidspunkt.

30. oktober 1993 havde arkivet besøg af et stort antal medlemmer af DIS-Danmark (Databehandling i Slægtsforskning), der er stifter af »Samfundet for dansk genialogi og personalhistorie«.

Venlig hilsen og
Glædelig jul og godt nytår
Ejgil Overby

Regler for Slægtsgårdsdiplom

På Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelsesmøde i København 26. februar 1991 blev vedtaget følgende regler for udstedelse af slægtsgårdsdiplomer:

En forudsætning for at der kan udfærdiges slægtsgårdsdiplom er:

- at gårdens ejere er medlemmer af Dansk Slægtsgårdsforening
- at gården har været i slægtens besiddelse i mindst 3 generationer eller i 100 år

Slægtsgårdsdiplom udstedes efter følgende regler:

- der opføres kun besiddere af gården, som enten er direkte forfædre/formødre til den nuværende ejer eller som har forfædre/formødre tilfælles med den nuværende ejer (som f. eks. ved et ejerskifte til en brodersøn eller lignende)
- alle slægtsforhold på diplomet skal kunne bevises
- plejebørn/adoptivbørn, der er opvokset på gården, kan godkendes som slægtsarvinger, hvis deres status kan bevises
- enker og enkemænd, som har giftet sig ind på gården, har ingen slægtsmæssig forbindelse til den foregående slægt, og kan derfor ikke føre den foregående slægt videre
- hvis en slægt i nogle generationer har været væk fra gården og på et tidspunkt kommer tilbage, kan både de tidligere og de senere generationer opføres på diplomet, men den mellemliggende »fremmede« opføres ikke.

Besøg på Slægtsgårdsarkivet Hovedbestyrelsesmedlemmerne Elise Jensen, Ingrid Houbak og A. C. Winther Hansen drøfter de nye omgivelser.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

NYT fra kredsene

Århus Amtskreds

Efterårsmødet afholdtes 19. november på Gl. Estrup.

Der var mødt 35, som hørte forfatteren til bogen om Kirkegård i Fløjstrup – Peter Baunshøj, fortælle om gårdhistorie i 15- 16- og 1700-tallet.

Efter generalforsamlingen og kaffen sluttede mødet med »en højskoletime«, hvor man sang nye og ældre danske sange.

Før og efter mødet kunne deltagerne også besøge Slægtsgårdsarkivet.

Henry Slemming

Nordsjællandskredsen

Den 30. november afholdtes generalforsamling i Gørløse forsamlingshus. Til bestyrelsen nyvalgtes gårdejer Henning Jensen, Spangsagergård, Skuldelev.

Efter generalforsamlingen underholdt Henry A. Ulstrup om de ca. 40 år han og hans kone var ansat ved hoffet på Gråsten, Amalienborg og Fredensborg. Han som *Schweizer* (Portner) og fruen som Oldfrue, både for Dronning Ingrid og Dronning Margrethe.

Det blev en hyggelig og interessant aften.

Vejle Amt

Der indbydes til eftermiddagsmøde på »Tommysmindecentret«, Hvejsel, Jelling onsdag den 19. januar 1994.

Ejer og centerleder Eigild Christensen vil vise rundt og gøre rede for centrets funktion.

Der afsluttes på Sandvad Sognegård.

H. B. Juul

Bornholm

Generalforsamlingen afholdes mandag den 7. februar 1994 kl. 19.00. (Mødestedet meddeles senere).

Slægtsgårdsforeningens ejendomskonsulent Anders Frederiksen vil komme og fortælle om *Generationsskiftet i landbruget*, og hvordan det kan løses.

Nogle vil muligvis huske Anders Frederiksen, der i årene 1961-1965 arbejdede i Husmandsforeningen på Bornholm.

Sidste års generalforsamling bød på orientering om slægtsforskning ved Jens Wichmann Hansen, og han er fortsat indstillet på vederlagsfrit at hjælpe foreningens medlemmer, der ønsker at benytte Bornholm Centralbiblioteks arkivmateriale. Desuden er han villig til – efter direkte aftale derom, at forsøge at opstille anetavler med bornholmske aner.

Jens Wichamnn Hansen træffes på 56 48 84 26.

Poul Ancher Hansen

Kommunevalget

Dansk Slægtsgårdsforenings landsformand Carl Martin Christensen opnåede et godt valg til kommunalbestyrelsen i Søndersø Kommune. Og ved den efterfølgende konstitueringsaftale bevarede han formandsposten for Udvalget for Teknik og Miljø. Efter nytår tager Carl Martin Christensen fat på sin sjette periode i kommunalpolitik.

Æresmedlem og tidligere landsformand Jens P. Petersen, der har været såvel sognerådsmedlem, byrådsmedlem og amtsrådsmedlem, var også opstillet ved valgene i november, men opnåede ikke valg.

Nærværende skrifts redaktør, som blev indvalgt i Hashøj Kommunalbestyrelse i 1989 har ikke formået at gøre sit arbejde på en sådan måde, at det kunne give genvalg. Han ser nu frem til en tid med mere plads til arbejdet med historien. Nogle skriver historie, og andre skriver historien!

OGN

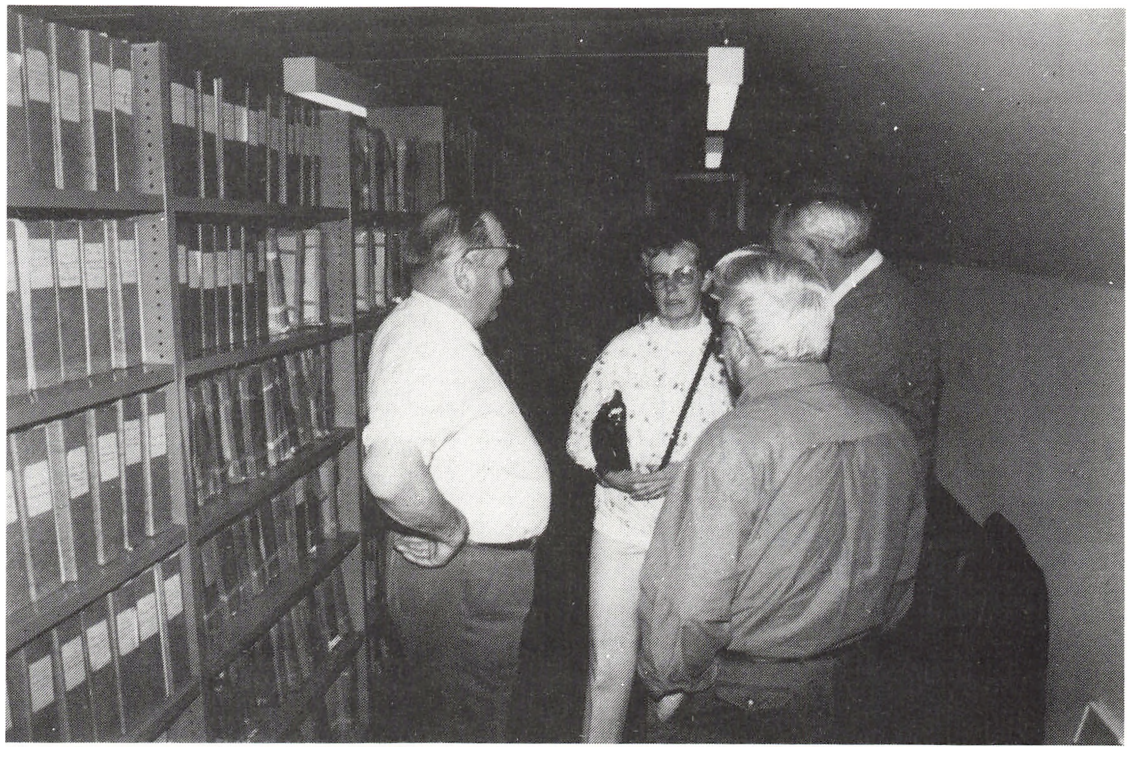

Arkivar Aage Kirkegaard, slægtsgårdsforeningens sekretær m. v. Inger M. Hansen, arkivar Ejgil Overby og formanden for arkivudvalget Henry Slemming har også noget at drøfte.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hindsgavl

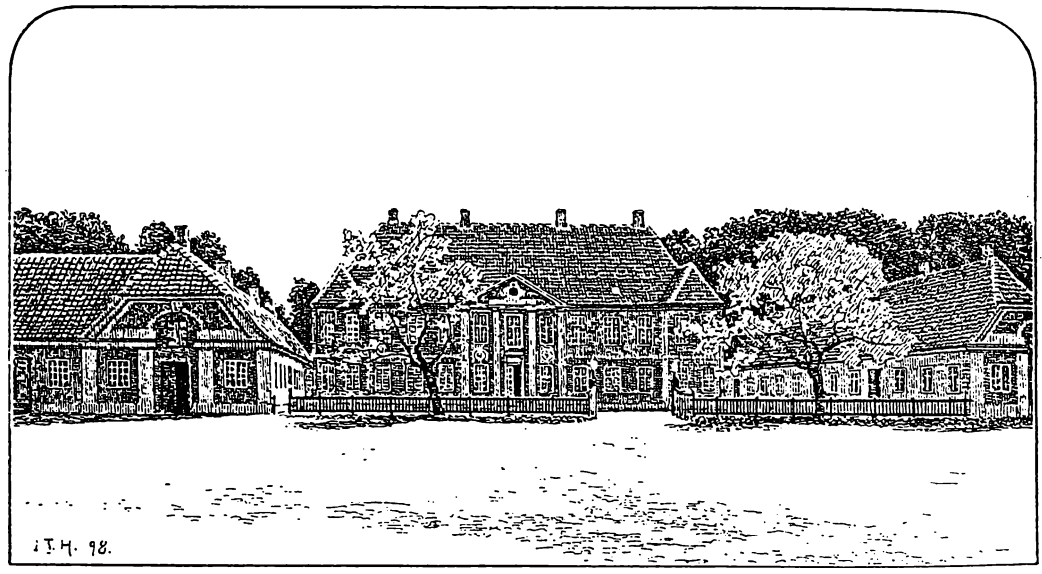

Hindsgavl Slot, som det så ud omrking århundredskiftet

Årsmødet 1994 afholdes 28.-29. maj på Hindsgavl ved Middelfart.

Den store hovedbygning fra 1784 udgør sammen med de gamle længer et spændende miljø, der er indrettet til kursuscenter.

Ejer er Hindsgavl A/S, men bag dette selskab står Kreditforeningen Danmark. Hindsgavls avlsgård blev i 1923 solgt til Middelfart Kommune, og selvom meget jord er solgt fra, drives fortsat 110 ha agerjord.

Til kursusejendommen med have, park og skov hører 53 ha.

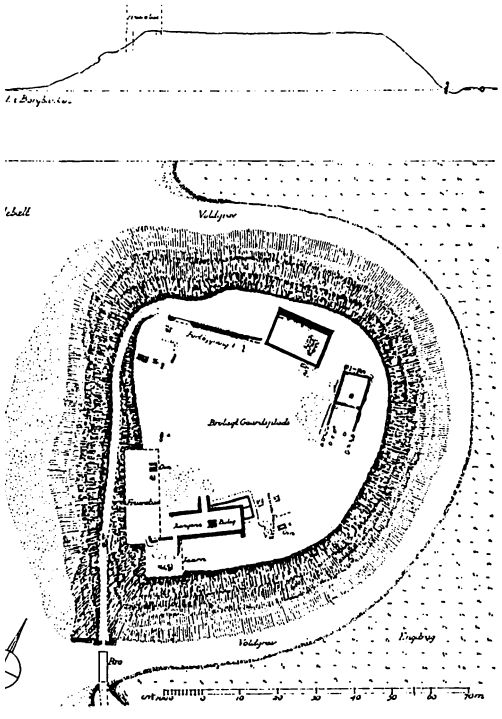

Borgbanken med de udgravede huse (Nationalmuseet).

Hindsgavl er et historisk sted. Flere hændelser i Danmarkshistorien skete her, og hovedbygningen har sin særlige bygningshistorie.

Det store trefløjede anlæg er opført i 1784 i klassicistisk stil.

Egentlig burde klassicistiske bygninger have pudsede mure, men Hindsgavl har altid stået i blank mur, med undtagelse af de meget svære pilastre (murede halvsøjler), der bærer en lille let fronton. Arkitekten Hans Næss var elev af en af tidens førende arkitekter, nemlig Jardin. Murermester Jens Jensen, Middelfart udførte arbejdet.

Hindsgavl Slot er kun en af de mange klassicistiske herregårdshovedbygninger, som findes på Fyn. Om søndagen skal vi besøge Hagenskov Slot, og der ser vi et af de mest fuldendte klassicistiske byggerier i Danmark.

Hindsgavl er en gammel gård, der har rod i den gamle kongsgård af samme navn, der nævnes i Valdemar Sejrs Jordebog år 1231, og selve borgen omtales i 1287, da Erik Glippings drabsmænd afbrændte den. I første halvdel af det 14. århundrede sad de holstenske grever inde med hele Fyn samt borgen Hindsgavl, som Valdemar Atterdag forgæves belejrede i 1358. Først i 1360 kom borgen i kongens magt, og kronen holdt nu lensmænd her igennem en årrække. Under svenske-krigene 1658-60 blev borgen stærkt ødelagt, og i 1664 afhændedes den til en af kronens mange kreditorer, landsdommer Jens Lassen, der dog atter måtte afstå den til kongen i 1681 på grund af skatterestance – et typisk tegn på, hvorledes den nu enevældige konge bragte rigets finanser på fode ved en ret hårdhændet skattepolitik overfor de jordbesiddende klasser.

I 1695 solgte kronen derpå gård og gods til arvingerne efter en anden kreditor, vinhandler Daniel Freintz, og da den gamle borg efter en voldsom orkan i 1694 havde lidt et alvorligt knæk, brød de nye ejere den ned og opførte af de gamle mursten en ny gård længere mod S-Ø. En af disse ejere, svigersønnen Kaj v. Ahlefeldt, blev senere eneejer, og han tilkøbte 128 tdr. hartkorn til de 41, der var i forvejen, hvorefter han i 1701 solgte den samlede besiddelse til ejeren af Frederiksgave, general v. Dewitz. Dennes brodersøn, ritmester Fr. J. v. Dewitz, solgte i 1745 Hindsgavl til forpagter Niels Basse, efter hvem gård og gods i 1773 arvedes af datterdatteren Karen Basse Fønss, der var gift med kammerherre Chr. Holger v. Adeler. De byggede den nu-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

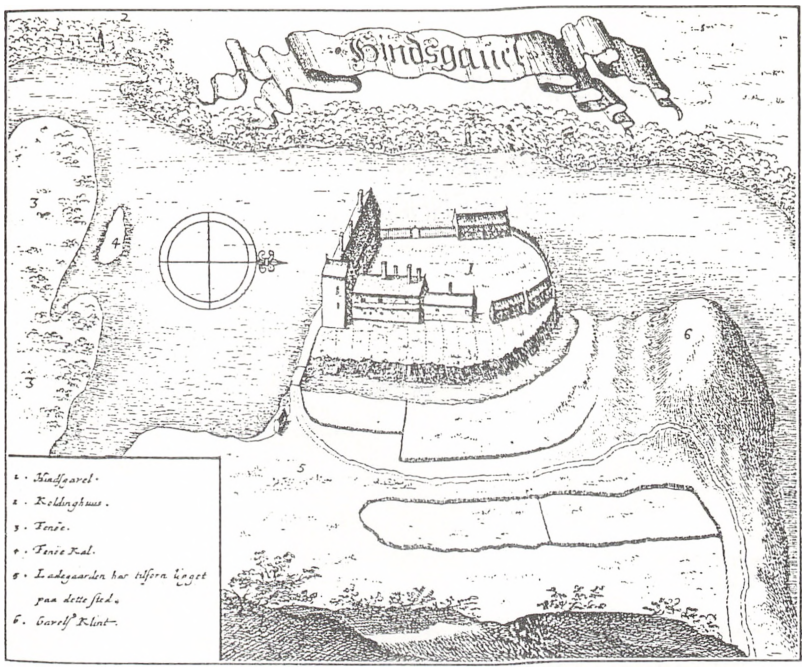

Hindsgavl 1677, som det er gengivet i Resens Atlas.

værende hovedbygning, tilkøbte en del gods og forbedrede bøndernes kår. Før sin død bestemte kammerherreinden, at der af Hindsgavl skulle oprettes et stamhus for hendes brodersøn, senere kammerherre Niels Basse Fønss, men grundet på gæld skete dette først i 1815.

Den nye ejer stod i høj gunst ved hove, og Hindsgavl havde i hans ejertid ofte kongeligt besøg, både af Frederik den 6., Christian den 8. og Frederik den 7. og på hovedbygningen står endnu det bord, ved hvilket Frederik den 6. i henhold til Kielerfreden i 1814 underskrev dokumentet om Norges afståelse. Ved kammerherrens død i 1858 overgik stamhuset til sønnen, hofjægermester Niels Basse Fønss, der opførte de nuværende avlsbygninger efter en lynbrand i efteråret 1858. Han efterfulgtes i 1907 af sin søn, hofjægermester Fr. N. Basse Fønss, i hvis ejertid stamhuset i 1921 overgik til den fri ejendom i henhold til lensloven. Foruden Hindsgavl hørte da under stamhuset øen Fænø med avlsgården Fænøgård, ialt 137 tdr. hartkorn af alle slags. Fænøgård solgtes nu til godsejer Carl Lawaetz, Kålund Kloster, og Hindsgavl avlsgård solgtes i 1923 til Middelfart kommune, medens et nystiftet aktieselskab »Hindsgavl« købte hovedbygningen med park og et lille skovareal.

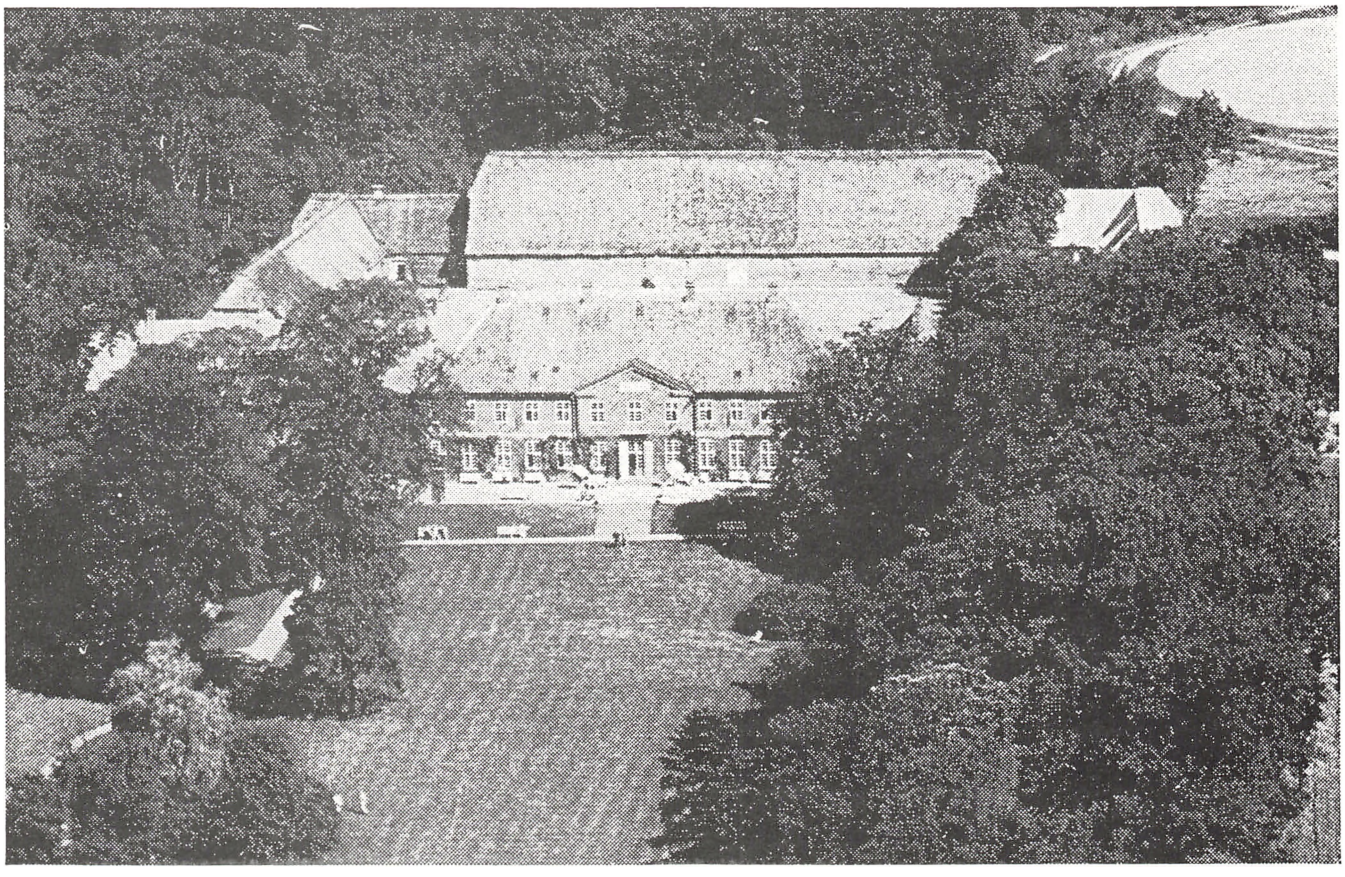

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Mørup Hovedgård

– Danmarks første landbrugsskole

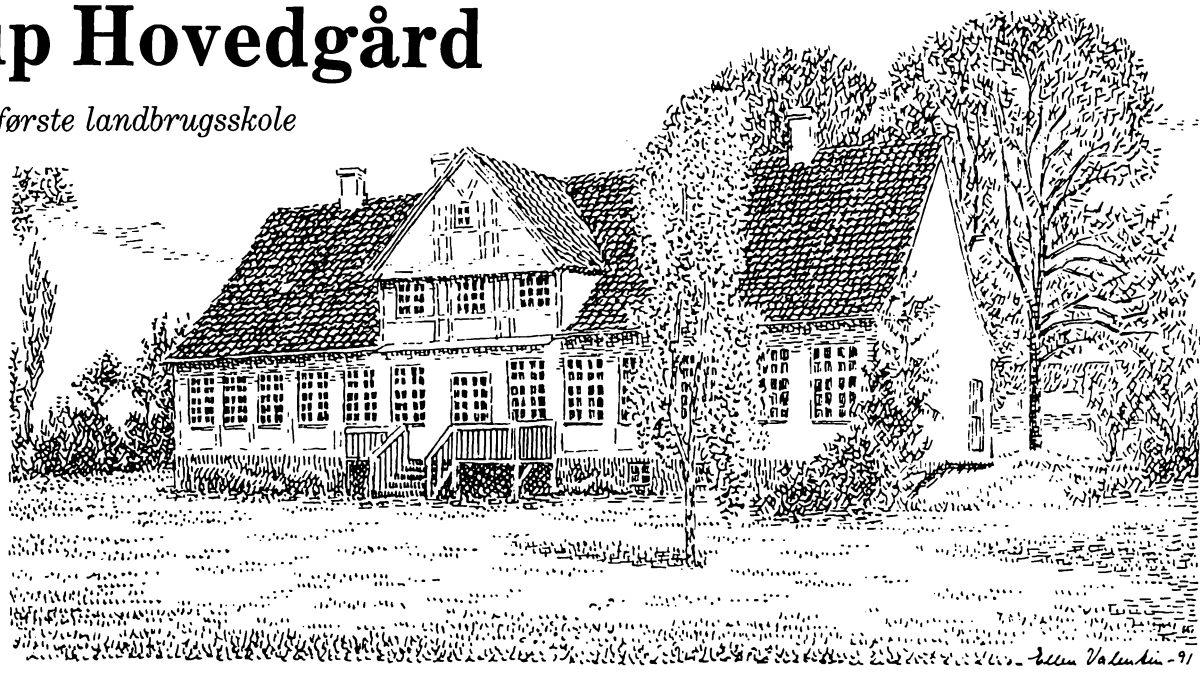

Fra den nye motorvej mellem Ringsted og Slagelse kan man se Mørup Hovedgård. De hvidkalkede længer og en rød lade er mest iøjnefaldende, men mellem træerne skimtes den smukke hovedbygning. Hovedbygningen blev opført i 1801 og blev senere udvidet med et par sidefløje, men for et par år siden valgte ejeren – Sorø Akademi – at bekoste en gennemgribende istandsættelse, således at det blev en tidssvarende bolig for forpagteren.

Mørup, der ligger i Fjenneslev sogn, var oprindelig en gård, der tilhørte kronen. I 1633 anføres, at den altid har været forordnet til kongelig jagtgård.

I 1672 gav kong Christian V Mørup til sin halvbroder, Ulrik Frederik Gyldenløve, der var stadsholder i Norge. Han skulle til gengæld for gården stille to udrustede ryttere, når rostjenesten blev opbudt.

Gyldenløve havde Mørup i seks år, så solgte han gården til Frederik Gabel, der også ejede andre sjællandske herregårde. I de følgende år blev Mørup et handelsobjekt. Først i 1716, da oberst Christian Luxdorph fik skøde på Mørup, kom der stabile forhold.

I 1735 arvede sønnen, Bolle Willum Luxdorph, Mørup. Han var bl. a. landdommer på Sjælland. I 1742 nedbrændte Mørup, og da Bolle Willum Luxdorph efterhånden havde fået høje embeder i residensstaden, valgte han at sælge Mørup. Det var ej heller barndomshjemmet, han besad.

Ny ejer blev Laurs Bjørn til Grundetved (Selchausdal), men han solgte snart Mørup til stiftamtmand Holger Skeel, besidder af stamhuset Birkelse i Vendsyssel. Hans enke solgte i 1772 Mørup til Eggert Christoffer greve Knuth til Knuthenborg.

Greve Knuth oprettede et stamhus af Mørup for sønnen Johan Henrik, og senere blev halvbroderen Frederik besidder af stamhuset. Han opførte hovedbygningen i 1801. I 1803 fik greve Knuth tilladelse til at ophæve stamhuset, og gården solgtes.

Ny ejer blev Ivar Ammitzbøl, hvis enke i 1817 giftede sig med huslæreren Peder Diderich Ibsen, der ad den vej blev godsejer.

I 1825 købte Sorø Akademi Mørup med bøndergods og Fjenneslev kirke.

Sorø Akademi oprettede i 1828 et agerdyrknings- og forstinstitut på Mørup. Det var en slags landbrugsskole, hvis formål det var at give eleverne såvel teoretisk som praktisk undervisning i landbrug samt lære dem, hvad en godsejer, en forvalter eller bestyrer af et jordegods med skovtillæg bør vide.

Hovedbygningens ny nedrevne sydfløj indrettedes til værelser for 12 elever. De var samlings- og læsestue samt logi for elevernes fælles oppasser.

Opholdet på landbrugsskolen skulle vare to år, det kostede 200 rigsdaler årligt, og for det beløb fik de undervisning, logi, kost, vask, lys, varme og oppasning.

Medbragte en elev selv en ridehest, så skulle der være en plads til den i stalden mod betaling af foderet.

Agerdyrkningsakademiet på Mørup blev ingen succes. Undervisningen var lagt for teoretisk an, og man kan ikke dyrke landbrug efter et skema. Skoleprogrammet angav årets praktiske arbejde i landbruget, og skoleplanen skulle holdes uden hensyn til vejr og vækst. I 1833 lukkede skolen.

Instituttet på Mørup var Danmarks første landbrugsskole, for selv om Næsgård Agerbrugsskole blev stiftet i 1799, begyndte den først som skole i 1849, til gengæld kom den til at fungere.

I 1851 vedtog Rigsdagen en lov om selvejendoms indførelse på Sorø Akademi m. fl. 243 tdr. hartkorn bøndergods blev solgt til selveje. Det var et areal på 2.281 tdr. land.

I 1861 kom lovforslaget om salg af Mørup, men det lykkedes ikke at få et tilfredsstillende bud, og derfor forblev den en forpagtergård under Sorø Akademi.

Til Mørup hører 188 ha agerjord og 50 ha eng.

I 1981 overtog proprietær Esben Tue Christensen Englerupgården og gårdejer Palle Seligmann, Mulmelandsgård, forpagtningen af Mørup. I 1990 overgik forpagtningen til Esben Tue Christensen og sønnen Peter Tue Christensen, der bebor hovedbygningen.

OGN

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK